

PARLAMENT EUROPEJSKI: RYS HISTORYCZNY

Początki Parlamentu Europejskiego sięgają Wspólnego Zgromadzenia Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EWWŚ), które stało się wspólnym zgromadzeniem trzech istniejących wówczas ponadnarodowych wspólnot europejskich. Zgromadzenie to przybrało później nazwę „Parlament Europejski”. Z upływem czasu instytucja ta, której członkowie od 1979 r. są wybierani w wyborach bezpośrednich, uległa głębokiej przemianie: ze zgromadzenia, którego członkowie byli mianowani, w obieralny parlament, który ma wpływ na działania polityczne Unii Europejskiej.

PODSTAWA PRAWNA

- Traktaty założycielskie ([1.1.1](#), [1.1.2](#), [1.1.3](#), [1.1.4](#), [1.1.5](#));
- Decyzja i Akt dotyczący wyborów przedstawicieli Parlamentu Europejskiego w powszechnych wyborach bezpośrednich, dołączony do decyzji Rady z dnia 20 września 1976 r., zmieniony decyzjami Rady z dnia 25 czerwca i 23 września 2002 r.

TRZY WSPÓLNOTY, JEDNO ZGROMADZENIE

W następstwie utworzenia Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (Euratom) Wspólne Zgromadzenie EWWiS zostało rozszerzone na wszystkie trzy Wspólnoty. Pierwsze posiedzenie nowego zgromadzenia, liczącego 142 członków, miało miejsce dnia 19 marca 1958 r. w Strasburgu. Przyjęło ono nazwę „Europejskie Zgromadzenie Parlamentarne”, zmienioną w dniu 30 marca 1962 r. na „Parlament Europejski”.

OD ZGROMADZENIA MIANOWANEGO DO PARLAMENTU WYBIERANEGO W WYBORACH BEZPOŚREDNICH

Przed nastaniem bezpośrednich wyborów posłowie do Parlamentu Europejskiego byli mianowani przez parlamenty państw członkowskich. W ten sposób wszyscy posłowie sprawowali podwójny mandat.

Podczas konferencji na szczycie w Paryżu w dniach 9-10 grudnia 1974 r. ustalono, że wybory bezpośrednie „odbędą się w 1978 r. lub po tym roku”, i zwrócono się do Parlamentu o przedłożenie nowych propozycji w celu zastąpienia pierwotnego projektu konwencji z 1960 r. W styczniu 1975 r. Parlament przyjął nowy projekt konwencji, na podstawie którego przywódcy państw i szefowie rządów, wyjaśniwszy szereg rozbieżności, doszli do porozumienia na posiedzeniu w dniach 12-13 lipca 1976 r.

Decyzja i Akt dotyczący wyborów przedstawicieli Parlamentu Europejskiego w powszechnych wyborach bezpośrednich zostały podpisane w dniu 20 września 1976 r. w Brukseli. Po ratyfikacji przez wszystkie państwa członkowskie akt wszedł w życie w lipcu 1978 r., a pierwsze wybory odbyły się w dniach 7 i 10 czerwca 1979 r.

ROZSZERZENIA

Wraz z przystąpieniem do Wspólnot Europejskich w dniu 1 stycznia 1973 r. Danii, Irlandii i Wielkiej Brytanii (pierwsze rozszerzenie) liczba posłów do Parlamentu Europejskiego wzrosła do 198.

Podczas drugiego rozszerzenia, wraz z przystąpieniem Grecji w dniu 1 stycznia 1981 r., parlament Grecji mianował do Parlamentu Europejskiego 24 posłów, których w październiku 1981 r. zastąpili posłowie wyłonieni w wyborach bezpośrednich. Drugie wybory bezpośrednie odbyły się w dniach 14 i 17 czerwca 1984 r.

Z dniem 1 stycznia 1986 r., w wyniku trzeciego rozszerzenia, liczba miejsc w Parlamencie Europejskim wzrosła z 434 do 518 wraz z przyjęciem 60 posłów z Hiszpanii i 24 z Portugalii mianowanych przez parlamenty tych państw, a następnie zastąpionych przez posłów wybranych w wyborach bezpośrednich.

W następstwie zjednoczenia Niemiec skład Parlamentu Europejskiego został dostosowany w celu odzwierciedlenia zmiany demograficznej. Zgodnie z propozycjami Parlamentu zawartymi w rezolucji w sprawie systemu podziału mandatów poselskich liczba posłów do PE, którzy mieli zostać wyłonieni w wyborach z czerwca 1994 r. wzrosła z 518 do 567. Po czwartym rozszerzeniu UE liczba posłów do Parlamentu Europejskiego wzrosła do 626 w wyniku zastosowania do nowych państw członkowskich systemu sprawiedliwego podziału miejsc zaproponowanego w wyżej wspomnianej rezolucji.

Konferencja międzyrządowa w Nicei wprowadziła nowe zasady podziału miejsc w Parlamencie, które zastosowano podczas wyborów europejskich w 2004 r. Maksymalna liczba posłów, poprzednio ustalona na 700, została zwiększona do 732. Liczbę miejsc przydzielonych 15 starym państwom członkowskim zmniejszono o 91 (z 626 do 535). Pozostałe 197 miejsc proporcjonalnie podzielono między wszystkie stare i nowe państwa członkowskie.

Wraz z przystąpieniem Bułgarii i Rumunii w dniu 1 stycznia 2007 r. liczbę miejsc w Parlamencie Europejskim tymczasowo zwiększono do 785 w celu przyjęcia posłów z tych krajów. Po wyborach w 2009 r., które odbyły się w dniach 4-7 czerwca, liczbę miejsc zmniejszono do 736. Jako że w Traktacie z Lizbony (który wszedł w życie w dniu 1 grudnia 2009 r.) ustalono maksymalną liczbę 751 posłów, która została tymczasowo zwiększona do 754 do czasu następnych wyborów, w kadencji 2009-2014 do wybranych w czerwcu 2009 r. 736 posłów dodano 18 posłów po ratyfikowaniu przez państwa członkowskie protokołu zmieniającego, przyjętego na konferencji międzyrządowej w dniu 23 czerwca 2010 r. Wraz z przystąpieniem do UE Chorwacji w dniu 1 lipca 2013 r. tymczasowo zwiększono maksymalną liczbę mandatów do 766, aby przyjąć 12 chorwackich posłów do Parlamentu Europejskiego wybranych

w kwietniu 2013 r. (zgodnie z art. 19 Aktu dotyczącego warunków przystąpienia Republiki Chorwacji).

Przed wyborami z 2014 r. całkowita liczba mandatów została ponownie zmniejszona do 751. Podział mandatów został poddany ponownemu przeglądowi w perspektywie wyborów w maju 2019 r. oraz z myślą o ewentualnym brexicie ([1.3.3](#)).

STOPNIOWY WZROST UPRAWNIEŃ

Zastąpienie wkładu państw członkowskich zasobami własnymi Wspólnoty ([1.4.1](#)) doprowadziło do pierwszego rozszerzenia uprawnień budżetowych Parlamentu na mocy traktatu luksemburskiego podpisanego dnia 22 kwietnia 1970 r. Drugi traktat w tej sprawie, zwiększający kompetencje Parlamentu, został podpisany dnia 22 lipca 1975 r. w Brukseli ([1.1.2](#)).

Jednolity akt europejski wzmocnił rolę Parlamentu w niektórych obszarach prawodawstwa (procedura współpracy) oraz uzależnił zawieranie traktatów akcesyjnych i stowarzyszeniowych od zgody Parlamentu.

Traktat z Maastricht, wprowadzający procedurę współdecyzji w niektórych obszarach prawodawstwa i rozszerzający procedurę współpracy na inne obszary, oznaczał dla Parlamentu początek drogi ku roli współprawodawcy. Dał on Parlamentowi prawo ostatecznego zatwierdzania składu Komisji, co stanowiło ważny krok naprzód w kwestii sprawowania przez Parlament politycznej kontroli nad władzą wykonawczą UE ([1.1.3](#)).

Traktat z Amsterdamu rozszerzył procedurę współdecyzji na większość obszarów prawodawstwa i zreformował ją, zrównując Parlament z Radą w roli współprawodawcy. Uzyskując prawo do zatwierdzania nominacji przewodniczącego Komisji, Parlament jeszcze bardziej zwiększył kontrolę nad władzą wykonawczą. Traktat z Nicei dodatkowo rozszerzył zakres procedury współdecyzji.

Traktat z Nicei, zmieniający Traktat o Unii Europejskiej, Traktaty ustanawiające Wspólnoty Europejskie i niektóre związane z nimi akty, został podpisany w dniu 26 lutego 2001 r. i wszedł w życie dnia 1 lutego 2003 r. Celem tego nowego traktatu było zreformowanie instytucjonalnej struktury Unii Europejskiej, tak aby mogła ona sprostać wyzwaniom związanym z przyszłym rozszerzeniem. Zwiększono uprawnienia ustawodawcze i kontrolne Parlamentu, a głosowanie większością kwalifikowaną w Radzie zostało rozszerzone na inne obszary ([1.1.4](#)).

Traktat z Lizbony ([1.1.5](#)) stanowił kolejne ważne upowszechnienie zarówno zastosowania zasady głosowania większością kwalifikowaną w Radzie (przy użyciu nowej metody od dnia 1 listopada 2014 r. – art. 16 TUE), jak i zastosowania procedury współdecyzji (obecnie w około 45 nowych dziedzinach prawodawstwa). Procedura współdecyzji, zwana obecnie zwykłą procedurą ustawodawczą, stała się najczęściej stosowaną procedurą decyzyjną obejmującą szczególnie ważne obszary, takie jak wspólna polityka rolna czy polityka w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i bezpieczeństwa. Parlament odgrywa odtąd ważniejszą rolę w przygotowywaniu przyszłych zmian traktatu (art. 48 TUE). Ponadto jako część Traktatu z Lizbony (a początkowo jako część odrzuconego projektu Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy) prawnie wiążąca stała się Karta praw podstawowych Unii Europejskiej,

podpisana przez przewodniczących Parlamentu Europejskiego, Komisji i Rady na posiedzeniu Rady Europejskiej w Nicei w dniu 7 grudnia 2000 r. ([4.1.2](#)).

Wybory do PE z dni 23-26 maja 2019 r. pokazały wyraźnie, że Parlament w pełni wykorzystał postanowienia art. 14 TUE, który stanowi, że „Parlament Europejski pełni, wspólnie z Radą, funkcje ustawodawczą i budżetową. Pełni funkcje kontroli politycznej i konsultacyjne zgodnie z warunkami przewidzianymi w Traktatach. Wybiera przewodniczącego Komisji”.

Zarówno w wyborach z 2014 r., jak i z 2019 r. europejskie partie polityczne ([1.3.3](#)) przedstawiły wyborcom głównych kandydatów do objęcia urzędu przewodniczącego Komisji. Można zatem powiedzieć, że koncepcja głównych kandydatów sprawdziła się, ponieważ przewodniczącym Komisji, wybranym ostatecznie na posiedzeniu w dniu 22 października 2014 r., został kandydat, który uzyskał najszerze poparcie w wyborach do Parlamentu Europejskiego z maja 2014 r.

Udo Bux
05/2019

